

Je islám ohrožen křesťanstvím?

Přednáška na farářském kursu v lednu 2017

Náboženství ohrožené smrtí svých bohů

Smrt bohů nastává ve chvíli, kdy náboženství již svou praxí a teorií neodpovídá na poslední otázky života, které si lidé kladou (Jan Heller: Responzivní hypotéza). Mnoho starověkých náboženství dávno vyhynulo a jsou nadále už předmětem pouze historických studií. Když se císař Flavius Claudius Julianus v polovině 4. století pokusil zvrátit vývoj Římské říše zpět k pohanství, nepodařilo se mu to, protože staří antičtí bohové byli ne-li mrtví, tak již umírající a náboženství, které mělo za smysl pravidelnými oběťmi zajišťovat pokračování existence světa, nebylo atraktivní. (Hélius, Sol Invictus) Julianus, později nazvaný apostata, byl křesťanstvím hluboce zklamaný a budoucnost viděl v návratu Římské říše k pohanství (a také k judaismu). Přestože konal svůj pokus jako císař, již se mu to nepodařilo.

Je islám ohrožen tím, že není životaschopný a atraktivní? To se v současnosti nezdá. Je to poměrně jednoduché náboženství, které má jen pár základních pravidel (pět sloupů islámu: šaháda - vyznání víry, salát - rituální modlitba, zakát - almužna, náboženská daň, saum - půst v měsíci ramadánu a hadždž - pout' do Mekky). Jednoduché povinnosti - krátká modlitba 5x denně a podíl na společenství věřících – umě - umožňují těm, kdo praktikují islám, získat potřebnou stabilitu k náročnému životu v moderním světě. Po křesťanství je islám největší organizované náboženství, které je ovšem vnitřně velmi rozrůzněné, nemá kněžskou hierarchii a v mnoha věcech nemá ani jednotné učení. "Pro většinu muslimů by bylo těžké stanovit nějaký obecný program: Jejich kultury, minulost, zájmy a víry jsou příliš rozmanité, což je jeden z důvodů, proč v Evropě zatím nemáme žádné muslimské politické strany." (Jan Buruma: Krocení bohů)

Ohrožení náboženství diskriminací a pronásledováním

Náboženství však může být ohrožené tím, že jsou ohroženi jeho vyznavači - diskriminací a pronásledováním, projevy nenávisti jejich odpůrců. Křesťané to prožívali v různé intenzitě v prvních staletích existence církve - a poté v některých případech misie (např. v Japonsku). Pronásledování a pocit pronásledování se pro křesťany stalo často velmi důležitým, vznikla celá martyrologická literatura, jakoby potvrzením věrohodnosti vlastní zvěsti bylo to, že ti ostatní mě nemají rádi. Soustavným (a často nepravdivým) líčením pronásledování křesťanů v muslimských zemích se podařilo u mnoha křesťanů vypěstovat pocit, že islám je zásadní protivník křesťanství. Nenávist a diskriminace druhých se často budí a zdůvodňuje pocitem ohrožení.

Pokusy zlikvidovat organizovanou víru násilím ovšem vedly zřídka k míru, natožpak k demokracii. Naopak to, co poté vznikne, není o nic méně vražedné než ty nejhorší násilnosti motivované náboženstvím. Mírná diskriminace naopak životaschopnému náboženství často prospívá.

Zničení islámu vyhubením jeho vyznavačů

Až do 20. století by se zdálo, že náboženství buď vyhyne samo, nebo se udrží. Když křesťanští Dánové roku 1168 dobyli Rujánu, zničili kultiště boha Svantovíta – a Slované poté poměrně rychle a bezproblémově konvertovali ke křesťanství. Jenže 20 století přineslo nový fenomén – holocaustu. Ukázalo se, že nejvíce nenávisti není skryto v barbarství, ale právě v moderní kultuře a technologicky rozvinuté civilizaci. Z holocaustu se poučilo mnoho přemýšlivých lidí na straně křesťanů – a přes pokání našli nové vztahy k Židům. Časem se díky tomu nově proměnily i vztahy Židů ke křesťanům. Toto poučení ve vztahu křesťanů a muslimů ještě nenastalo. Když se mluví o ohrožení křesťanů muslimy, zapomíná se, že poslední velkou genocidou v moderní době bylo vyvražďování Tutsiů Hutuy ve Rwandě, kde tvoří křesťané přes devadesát procent obyvatelstva. Muslimové, kterých je asi 5 procent, se přitom drželi stranou. Poslední genocidou na evropském území byla Srebrenica, kdy se v hrobech před devět tisíc těl (kromě mužů a chlapců také ženy i malé děti). Poučení a reflexe z těchto genocid, podobné té, k níž došlo po holocaustu, dosud nenastaly. Z této perspektivy žijeme jako lidstvo v nebezpečné době, protože jsme se dosud

nevyrovnali se stíny vlastní minulosti. Často se setkávám s vytvářením obrazu nepřítele, do něhož si autor promítá jen své vlastní strachy. Ten nepřítel se nemůže bránit, protože se jedná jen o jeho vlastní obraz, ne o něj samého.

„Střet civilizací“

Střet civilizací Samuela Huntingtona je již přes dvacet let stará kniha. Podle ní svět po skončení studené války se ještě výrazněji rozštěpil na jednotlivé civilizační okruhy, kterých je celkem šest. Národy těchto okruhů vyznávají podobné společenské, morální, náboženské a jiné hodnoty, které jsou obvykle trvanlivější než aktuální politická situace (příkladem může být Varšavská smlouva, která v sobě spojovala části nejrůznějších civilizačních celků). Každý z těchto celků je veden ústředním státem, který nad ní do jisté míry může držet „ochrannou ruku“ – západní civilizace například USA, pravoslavná Ruskem, například v islámské o vůdčí pozici soupeří více států (Írán, Egypt...). Autor předpovídá budoucí střet mezi čínsko-muslimskou civilizací a západní, která bude mít umírněné spojence v dalších civilizacích, jako je např. hintuistická a subsaharská. Knihu jsem prošel a soudím, že se vlastně ukázalo, že se mýlí v tezi, že svět je rozdělen na civilizační okruhy, z nichž nejde vystoupit. Všude jsou menšiny a probíhá další modernizace, takže svět je navzájem propojenější, než byl před dvaceti lety. Není to tedy tak, že by všude byly na sobě nezávislé kry. Někteří autoři ale ještě stále zastávají tezi, že probíhá střet dvou civilizací – naší evropské a islámské.

Sekularizace

Pavel Hošek se ve své přednášce vyjádřil, že 2/3 muslimů nejsou muslimové, já jako evangelík bych spíše řekl, že většina muslimů je značně sekularizovaných. Když jsem se v detenčních táborech ptal, co by si tamní klienti nejvíce přáli, byla nejčastější odpověď boty, čokoládu a knihu v urdu. Když jsme pak pátrali po tom, kdo by chtěl Korán, přihlásil se jen jeden člověk, který z něj ale pak měl opravdu velkou radost. Mezi muslimy, kteří k nám přicházejí, není mnoho výrazně praktikujících lidí.

Vzkříšení náboženství (Gilles Keppel: Boží pomsta, Pavel Hošek: Bohové se vracejí)

Ve dvou posledních desetiletích prožívá renesanci i konzervativní podoba prakticky všech náboženství. Vzniká nový zájem o „přísnou“ podobu náboženství. Kladu si nad tím otázku, zda se přitom křísí i křesťanství založené na nenávisti k jinověrcům a nevěrcům? Obyvkle se zdůrazňují pozitivní stránky křesťanství, když se však podíváme do historie, tak pocit vlastní nadřazenosti a nevnímání, že „ti druzí“ jsou také lidské bytosti, doprovází většinu dějin křesťanství. V české společnosti se vynořuje zvláštní strašák - hlášení se ke křesťanství z důvodu odporu, strachu a nenávisti k islámu. K tomu prohlásil například Dominik Duka, že islám nezná pojem bližního, a že budeme přijímat jen křesťanské uprchlíky. S podporou konzervativních křesťanů mám ovšem i vlastní neblahou zkušenost. Podporoval jsem zde návštěvu jednoho původně sudánského pastora, který zdůrazňoval ohrožení křesťanů v Jižním Sudánu muslimy ze severu. V časopise Život víry s ním byl dokonce zveřejněn rozhovor nadepsaný „Neposílejte nám Bible, pošlete nám zbraně“. Po oddělení Jižního Sudánu od Severního ovšem zanedlouho vypukla v Jižním Sudánu krutá občanská válka mezi křesťany, a tak ty zbraně, které jim křesťané poslali, používají místní křesťané proti sobě navzájem.

Vztah muslimů ke křesťanům

Když jsem se ptal mnoha svých muslimských přátel na vztah ke křesťanům, byl jsem překvapen tím, jak ho mají automaticky nastavený velmi pozitivně. Pokládají křesťany za své nejbližší spojence a vidí v křesťanství kořeny své vlastní víry, takže jsou často hrdí i na starobylé křesťanské památky. Naopak jsou překvapeni tím, že mnoho křesťanů tento postoj vůbec nevnímá. Muslimové vidí křesťanství nikoliv jako soupeřivé náboženství, nýbrž pozitivně. Na Blízkém Východě je také řada křesťanských škol, v nichž většina dětí jsou ovšem muslimové. Například Evangelická Lutherská církev v Jordánsku a Svaté zemi je poměrně malá, ale provozuje šest

základních škol, v nichž většina žáků jsou muslimové. Tato církev je poměrně konzervativní, takže vyučování začíná společnou Modlitbou Páně, po níž se ovšem křesťanské děti pokřizují a muslimské naznačí omytí obličejů, jako bývá zvykem před muslimskou modlitbou, aby si znovu uvědomily svou muslimskou identitu. Muslimové na Blízkém Východě a v Severní Africe mají obvykle velmi pozitivní vztah k tradičním křesťanským církvím, které byly na území ještě před vznikem islámu. Ambivalentní vztah však mají k moderním církvím, které začaly své působení v době kolonialismu, a které byly spojeny vojenskou mocí a s agresivní misí v místě.

Musíme si však také uvědomit, že je mnoho zemí na světě, kde je to naopak – nejprve byli na místě muslimové, a až po nich přišli křesťané jako kolonizátoři, kteří se však také uchytily a vytvořili významné menšiny (např. v Indonésii, Malajsií i jinde).

Mírovou cenu německých knihkupců, kterou dostal v roce 1989 Václav Havel, dostal v roce 2015 německo - iránský autor Navid Kermani, autor knihy Gott ist schön: Das ästhetische Erleben des Koran (Bůh je krásný: Estetický prožitek Koránu). Cena se udílí v kostele sv. Pavla ve Frankfurtu nad Mohanem. Ocituje si z Karmanioho řeči při přebírání ceny: "Může nositel mírové ceny volat po válce? Nevolám po válce. Upozorňuji na to, že válka už probíhá - a že my, jako další, kteří jsme na řadě, se k tomu musíme postavit čelem - tam, kde to lze vojensky, ale také mnohem rozhodněji než dosud diplomaticky a stejně tak v rámci civilní společnosti. ... Probudíme se teprve tehdy, když uslyšíme výbuchy této války, nebo když na naše dveře zaklepou lidé, utíkající před ní. ... Ale přesto trvá naděje, do posledního dechu. Evropa dosud nepřišla na to, jak zabránit vraždění, které syrský režim páchá již čtyři roky na svém lidu. Čím déle čekáme, tím méně možností nám zbývá." Kermani zakončil svou řeč pravdivým příběhem o otci Jacquesovi, který až do chvíle, kdy ho unesli ozbrojenci Islámského státu, působil v jednom syrském klášteře - a staral se asi o 200 věřících. S otcem Jacquesem zmizela celá komunita - a několik měsíců po ní nebylo ani stopy. "Otec Jacques je nyní volný", zakončil svou řeč Karmani. "Muslimští obyvatelé ho s pomocí beduínů propašovali z území Islámského státu. Muslimové riskovali svůj život pro křesťanského kněze. To nám ukazuje, že láska působí přes hranice náboženství." Karmani poté poprosil návštěvníky kostela o něco neobvyklého: "Namísto abyste mi tleskali, se nyní prosím pomodlete, nebo si v tichosti vzpomeňte na další rukojmí a unesené - dalšího kněze otce Paola a 200 křesťanů, kteří se ještě neobjevili." Tento obraz modlících lidí postavil Navid Kermani proti brutálním videům Islámského státu jako obraz lidského bratrství.

Je vystoupení Navida Kermaniho příkladem, jak politicky uplatňovat lásku k nepřátelům?

Druhý příklad, který zde uvedu, je z Damašku, v němž jde v poslední době elektrina asi 2 hodiny denně, voda tam z kohoutků teče obden a díky tomu, že nejde elektrický proud, nemohou zaznívat ani z ampliónů na minaretech výzvy k modlitbě. Místní křesťané proto nabídli místním muslimům, že čas pro modlitbu budou ukazovat tím, že na kostelních věžích zazvoní zvony. Pro mě jsou oba tyto příklady symbolem toho, jak ve skutečnosti spolu žijí křesťané a muslimové v solidaritě a navzájem si pomáhají.

Antiislamistická a muslimská literatura

Nyní si přiblížme některé brožury, vyjadřující se ke vzájemným vztahům. Začnu od těch extremistických a přeju k umírněným. Když jsem si půjčoval knihu Martina Konvičky Sex, drogy a islám v městské knihovně v Praze, byl jsem překvapen, že ji mají celkem 14x a Islám a islamismus v České republice Lukáše Lhoťana dokonce 24x. Ptal jsem se knihovnic, proč mají takovéto knihy tolikrát, když na jiné knihy jsou dlouhé pořadníky. Knihovnice mi však neodpověděly.

Sex, drogy a islám je kniha, která vůbec nepojednává o islámu. Představuje spíše pohled turisty a obsahuje názory, že mají být co nejširěji legalizovány drogy, protože to údajně nejvíce prospěje budování evropské kultury. Druhé hlavní poselství knihy je to, že s islámem máme problém kvůli sexuální morálce muslimů. Nejprve si musíme vyřešit problémy ve vlastní společnosti tím, že zrušíme sexuální tabu, které máme ve vztahu k Romům. Kniha je naprosto bizarní. Ocituji vám z textu, který mluví o Švédech: "Konečné řešení skandinávské otázky. Nejsevernější Evropané, tedy Švédi a Norové, vykazují maniakální snahu zničit nejen sebe, ale I

ostatní spřátelené evropské země. “Cože!” Chce se křičet. “Národ, které to dopracovaly až sem, nemají právo na vlastní existenci. Ne protože páchají sebevraždu – to je jejich vlastní věc, ale protože do ní tahají ostatní. Takové národy musí být zneškodněny. Jedna možnost tady je: Spářit sebevražedné potomky Vikingů s evropskými nepřizpůsobivými, alias Romy či Cikány.”

Druhá brožura, Islám a islamismus v České republice, autora Lukáše Lhořana (který byl 14 let muslimem) přechází velice rychle od islámu k islamismu, který označuje za nebezpečný. Za islamismus je označováno všechno možné. Citovány jsou pouze extremistické časopisy a celý kontext je nepřátelský a absurdní.

Třetí text, který chci přiblížit, je z opačného názorového pólu. Jmenuje se Migrační manifest a představuje promyšlené rady, jak dlouhodobě koncepčně řešit otázku migrace v ČR. Když jsem zjišťoval na Ministerstvu vnitra, zda na tento manifest někdy odpověděli, dostalo se mi ujištění, že ne a ani nehodlají.

Při porovnání těchto brožur – Sex, drogy a islám a Migrační manifest vyjde najevo, že se vlastně vůbec nejedná o symetrické texty, které by měly stejnou úroveň.

Třetí typ brožur jsou texty, které publikují muslimové. Přiblížíme si tři z nich. První brožura se jmenuje Indie a monoteismus. Zaujala mě tím, že všichni antiislamité i leckterí odborníci na islám říkají, že pro muslimy je nepřekonatelný vztah k polyteistickým náboženstvím. V Indii ovšem žije pokojně spolu s hindy také asi 150 miliónů muslimů. Jedná se o druhou či třetí největší muslimskou komunitu na světě (po Indonézii a Bangladéši). Cílem brožury je zdůvodnit, že náboženství Dálného Východu, jako je buddhismus, hinduismus i další, nejsou pohanská, přestože dnes mají polyteistickou podobu. Původně byla údajně monoteistická, což znamená, že jejich věřící jsou také etickými lidmi, a tedy našimi partnery.

Druhá brožura, Islám a křesťanství, obsahuje mnoho citátů z Ekumenického překladu Písma. Skládá se ze tří částí: Společné kořeny vnímá biblické příběhy jako protoislámské (Abraham, Noe). Ježíše líčí v dvojí podobě – Ježíš v obraze evangelií a Ježíš v obraze apoštola Pavla, což připomíná liberální teologii přelomu 19. a 20. století. Autor se přiklání k evangelijnímu Ježíši, jehož označuje za pravého Ježíše a toho Pavlovského odmítá proto, že Pavel Ježíše nepoznal. Brožura končí dvěma dodatky – Muhammad v Bibli, kde jsou některá biblická proroctví vykládána jako předpověď vystoupení proroka Muhammada. Autorem druhého dodatku je bývalý baptistický kazatel. V textu “Muhammad prorokován Ježíšem” je vykládán citát z Janova evangelia “Já požádám Otce, aby vám dal jiného přimluvce, Ducha pravdy”. Jedná se prý o proroctví o Muhammedovi.

Dalšími brožurami, které chci zmínit alespoň jménem, jsou Ženy v islámu a ženy v křesťanství, mýtus a realita, Liská práva v islámu a Zaostřeno na islám. Všechny tyto texty vnímám jako snahu vyrovnat se s moderním světem – a tím se pro mě stávají zajímavými. Nesouhlasím samozřejmě se vším, ale domnívám se, že diskuse nad texty mezi křesťany a muslimy mohou být velmi zajímavé.

Poslední text, který chci zmínit, je Misie a dialog při setkávání s muslimy, studijní materiál pracovního kruhu Křesťané a muslimové. Jedná se o německé prohlášení v němž autoři hledají, jaký vztah mají mít Němci k muslimům, kterých v Německu v posledních letech přibýlo – půl miliónu muslimů má již německé občanství, několik dalších miliónů trvalý pobyt v Německu. Autoři zdůrazňují, že misie není šíření mocenského nároku církve jako instituce a že naopak není možný rozhovor bez dobrého vzájemného vztahu. Jako příklad jsou uváděny školky. V Německu provozuje církve mnoho školek, které navštěvují turecké děti. Církve potřebuje, aby rodiče školce děti svěřili s důvěrou, že se děti budou mít ve školce dobře a že v ní nebudou manipulovány. Autoři vidí výsledek v dialogu, který je zároveň misí a který vyrůstá ze společně prožívaného života, v němž se obě strany učí od té druhé. Přitom je nutné přizpůsobit se partnerovi, ale současně mít i zřetelnou vlastní pozici. Muslimům se totiž líbí to, když křesťané také ukazují vlastní názor, dogmatiku, o níž se mohou spolu s muslimy bavit. Tento rozhovor umožní pozorovat vlastní náboženství očima partnera.

Prohlášeními z muslimské strany jsou například Marocká deklaráce (r.2016) a Charta evropských muslimů (r. 2002), v níž je zdůrazněno, že muslimové jsou v demokratické Evropě podřízeni světské správě, kterou také doceňují. Za zmínku stojí například článek 5: „Islám ctí lidské

bytosti. Tato úcta se vztahuje na všechny Adamovy potomky bez rozdílu, jak mužské, tak ženské. Na základě této úcty by měly lidské bytosti být chráněny před čímkoliv, co uráží jejich důstojnost, škodí jejich duševním schopnostem a zdraví, či porušuje jejich práva zneužitím jejich zranitelnosti.“, článek 7, zastávající rovnost mezi ženami a muži a odsuzující tradice a zvyky některých muslimů, které připravují ženy o jejich zákonná práva. Džihád podle této charty znamená vyvíjet veškeré úsilí k dobru, které začíná u sebezdokonalování a šíření pravdy a spravedlnosti mezi lidmi. Pokud se jedná o džihád jakožto válku, charta uvádí, že ta je jedním z prostředků, jež má k dispozici svrchovaný stát, aby se bránil napadení. Na základě tohoto chápání džihádu islám odmítá násilí a terorismus, podporuje spravedlivé věci a potvrzuje právo všech lidí na sebeobranu legitimními prostředky. (čl. 10)

Zájemcům o přátelské seznámení se s islámem v obsáhlejších knihách doporučuji například knihy Luboše Kropáčka (Duchovní cesty islámu, Islám a západ, Po cestách kamenitých. O životě, islámu a křesťanské víře), Karla Josefa Kuschela (Spor o Abrahama: Co Židy, křesťany a muslimy rozděluje a co je spojuje.), Hanse Künga (Křesťanství a islám). Islám z pohledu muslimů líčí knihy z nakladatelství Dar Ib Rushd (např. krásná kniha René Kopeckého a Charifa Bahbouha Co je dobré vědět o arabském a islámském světě).

Misie a vzájemné konverze mezi křesťanstvím a islámem

Islámská misie

Rád bych se také dotknul „nedotknutelného“, tedy témata, kterým se obvykle rozhovor buď vyhýbá, nebo se jím přehnaně straší – misie v islámu a v křesťanství. Toto téma je aktuálnější v Německu, kde je muslimů podstatně více. Přiblížím zde jednoho úspěšného muslimského misionáře a naopak křesťanský evangelický sbor sv. Trojice v Berlíně - Steglitzu, jehož členy jsou převážně lidé muslimského původu.

Pierre Vogel je nejznámější a nejúspěšnější německý muslimský kazatel. Je evangelického původu, byl pokřtěn a konfirmován. Navštěvoval také katolickou školu a stal se boxerem. Zlomovým okamžikem jeho života se však stalo, když navštívil mešitu a konvertoval k islámu. Protože box není z hlediska salafistického islámu dobrý sport, ukončil svou úspěšnou sportovní kariéru. Hlásí se k islámu salafistického typu a často navštěvuje Saúdskou Arábii. Jeho současné působení připomíná činnost určitého typu misionářů z křesťanského prostředí – káže na stadiónech a požaduje, aby se lidé okamžitě na místě pod vlivem jeho kázání veřejně obrátili k islámu. Má velké osobní charisma, připomínající např. popové hvězdy. Často je podezříván z podpory terorismu, ale osobně naopak prohlašuje, že extremisty vždy přemlouvá k mírumilovnému přístupu k jinověrcům. Zajímavý je rozpor mezi tím, co se píše o něm a co říká on a lidé, kteří ho osobně znají. Není to každopádně žádný nepřítel křesťanství, ke křesťanům má osobně dobré vztahy, má mezi nimi přátele a pozitivně vnímá i svou luteránskou minulost.

Když jsem zkoumal, jací Evropané konvertují k islámu, jedná se většinou o ženy, které mají vztah s muslimským mužem. Tyto ženy – alespoň u nás – však nepocházejí z prostředí, v němž by se aktivně žila křesťanská víra, a k islámu konvertují spíše z ateismu.

K tématu misie patří také misie sociální, tedy dopad víry ve společnosti. Jako příklad sociální muslimské misie přiblížím jednu neziskovou organizaci a dva jednotlivce – Syřany žijící v České republice. Muslims Care Malaysia Society je největší malajská náboženská neziskovka, podobná naší Charitě či Diakonii. Kromě mnoha různých programů v samotné Malajsii se věnují také pomoci potřebným na celém světě – tedy tam, kde jim to místní vlády dovolí. V Turecku provozují školu pro uprchlické děti ze Sýrie, naopak do Bangladéše je místní vláda nepustila. Při hledání toho, jak mohou pomáhat uprchlíkům v Evropě, navštívili také dvě země, o nichž jde pověst, že se chovají k uprchlíkům nejlépe a nejhůře – Německo a Českou republiku. Angela Merkelová se díky svému chování stala na celém světě symbolem křesťanství a křesťanské vstřícnosti – tedy i mezi muslimy. Česká republika si naproti tomu díky chování vrcholných představitelů státu získala (ne zcela pravdivou) pověst země, která se chová k uprchlíkům zcela nejhůře. Vyslanci z malajské neziskovky navštívili na přelomu roku detenční tábor pro muže v

Drahonicích a setkali se s většinou tam umístěných mužů, které podarovali dárkovými balíčky, nezávisle na jejich náboženství (sám jsem jim přitom tlumočil rozhovory s křesťany, ruskými mluvícími klienty).

Abdul je ze smíšeného česko-syrského manželství. Jeho otec byl prvním Syřanem, který získal v Československu inženýrský titul, matka byla Češka. Po ruské invazi roku 1968 se rodina odstěhovala do Sýrie, kde úspěšně žila. V posledních letech se ovšem v Sýrii velice zhoršila situace, Abydul pobýval ve vyšetřovací vazbě, kde si poprvé v životě přečetl Korán (jedinou knihu, kterou tam mohli mít). Když mu unesli syna - kterému se naštěstí podařilo únoscům utéci, rodina se přestěhovala do České republiky. Abdul žije tradičními arabskými hodnotami, je pro něj důležitá úcta dětí k rodičům – a pravidelně navštěvoval uprchlíky v detenčním táboře v Drahonicích. Mladým mužům, kteří tam byli umístěni, se snažil pomáhat, jak byl zvyklý již ze Sýrie, kde také pracoval jako dobrovolník v neziskové organizaci. Choval se k nim jako k vlastním synům (které sám má dva).

Samar pochází také ze smíšeného manželství, dříve působila v Damašku na českém velvyslanectví. V pase má uvedeno jako náboženství islám (v syrských pasech se uvádí náboženská příslušnost). Sama se ovšem vyjadřuje, že je náboženstvím „nepolíbená“. Je organizačně velice schopná a zároveň citlivá k situaci mladých mužů v detenci, které vnímá jako své mladší bratry. Velmi ji však znepokojil požadavek projektu Generace 21, když sháněli tlumočnický do arabštiny – pod podmínkou, že nesmí být muslimové. „Co to má znamenat?“, tázala se mě, „vždyť v Sýrii jsou mezi křesťany a muslimy velmi dobré vztahy“.

V detenčních táborech jsem jako farář pravidelně dělal pro všechny klienty i křesťanské pobožnosti – a Abdul i Samar tlumočili má kázání do arabštiny.

Křesťanská misie

Nyní si přiblížme ještě opačný směr – konverze ke křesťanství, v nichž hraje islám svou roli. K tématu misie v křesťansko-muslimském kontextu jsem se osobně setkal s více případy českých žen, které pochází ze sekularizovaného prostředí, a pod vlivem vztahu k muslimskému muži, kterého si chtěly vzít, začaly hledat vztah ke kořenům vlastní víry – a staly se křesťankami. Pro tuto nenápadnou misii je ovšem potřeba, aby i křesťanští duchovní měli k islámu pozitivní vztah a dokázali jejich situaci přijmout.

Osobně znám jen jednu konvertitku z islámu ke křesťanství. Pochází z Turkmenistánu – a po své konverzi, v níž získala dobré vztahy ke křesťanům, si ponechala dobré vztahy i k muslimům. Konverzi těžce nesl její otec, který se s ní však vyrovnal (asi podobně, jako když ke křesťanství konvertuje tzv. běžný Čech), pro její matku ani pro nikoho dalšího z jejího okolí to však nepředstavovalo problém.

Pro leckeré muslimy nepředstavuje problém ani navštěvovat křesťanské bohoslužby a modlitebny. Před nedávnem to projevili například při návštěvě mše v kostele Nejsv. Srdce Páně na pražských Vinohradech, kde touto návštěvou vyjádřili solidaritu s knězem, zavražděným fanatiky z tzv. Islámského státu. Když farář Petr Turecký kázal v létě 2015 na společné demonstraci na Václavském náměstí, vzbudilo jeho kázání velký zájem také mezi muslimy, kteří si ho dále rozesílali mailem.

V Evropě vznikají v posledních letech celé farnosti, v nichž je většina věřících muslimského původu. Přiblížím vám podobu náboženského probuzení v nám poměrně blízkém prostředí. Evangelický kostel Hl. Dreieinigkeits (Svaté Trojčednosti) v Berlíně – Steglitzu byl před pár lety v podobné situaci jako mnoho jiných kostelů – počet převážně starších návštěvníků bohoslužeb stagnoval kolem patnácti. Jednoho dne navštívili bohoslužby dva křesťanští uprchlíci z Iráku, kteří znali faráře již dříve z uprchlického tábora v Lipsku. V kostele se cítili dobře, i farář je přátelsky přijal, takže za ním za týden přivedli dva své přátele, kteří byli muslimové a měli zájem o křesť. To bylo asi před pěti lety. Dodnes pokřtil farář Gottfried Martens přes pětset lidí, převážně uprchlíků z Iráku a Afgánistánu. Průměrná návštěvnost bohoslužeb se zvýšila z patnácti asi na stopadesát. V kostele přibýlo kromě lidí, pocházejících z Orientu, také Evropanů – jednak německých křesťanů, které kromě atmosféry láká i možnost konkrétně se v kostele angažovat v pomoci uprchlíkům, a za

druhé Ukrajinců a Rusů, které přitáhla místní vstřícnost vůči cizím návštěvníkům. Ti, kteří to popisují osobně, to nazývají efektem sněhové koule – když se nabalí jedni, nabalí se snadno i další. V kostele nachází své místo především lidé, kteří žijí ve vnějškově nejistých podmínkách, jako jsou uprchlické tábory. Po příchodu do Německa totiž musí žadatelé o azyl žít pět let v uprchlických táborech a nesmí pracovat – a stále se cítí ohrožení tím, že by je mohli vrátit zpátky. V církvi tito lidé zažívají to, co jinde podstatně méně – stabilní prostředí, v němž jsou skutečně přijati. Uprchlíci z Iráku jsou lidé, kteří mají zájem o víru – ale ve svém domácím prostředí ji zažili jako zdroj napětí (v Iráku hlavně mezi sunity a šíity). Proto si volí víru, která je této víře nejbližší, ale jeví se jim jako mírumilovnější. Afgánci se naproti tomu s křesťanstvím takřka nesetkali, a představuje pro ně něco zcela nového. Odpůrci tohoto společenství říkají, že křesťanství bývalých muslimů je účelové – když se nechají pokřtít, zajistí si tím, že již nikdy nebudou jako křesťané odsunuti z Německa. Farář Martens na to reaguje tím, že je to sice možné, protože skutečnou motivaci ke křtu není možné zvnějšku odhalit, ale že lidí, kteří se nechají pokřtít a dále již nemají k církvi žádný vztah, je ze všech pokřtěných jen málo.

Současná uprchlická krize má však v Německu ještě jeden efekt – katolická i evangelická církev se mohutně angažují v pomoci uprchlíkům, což působí, že křesťanství v Německu znovu nabírá dech. Mnoho Němců se církvím vzdalovalo, protože nevidělo, v čem mohou být užitečné. Nyní se opět stává, že faráře na ulicích zastavují lidé, kteří mu říkají, že jsou hrdí na to, že jsou evangelíky, protože církev vystupuje ve prospěch uprchlíků.